

Joseph Haydn en het Korhoen

Tekst en illustratie: Eddy Janssens

Kan je het als vogelaar maken nog nooit een Korhoen gezien te hebben? Waarom eigenlijk niet? Toch gaf deze bekenenis me laatst in gezelschap van zielsverwanten een licht onprettig gevoel. In Nederland zou men zeggen: 'Je moet beslist eens gaan kijken'. In Vlaanderen klinkt het dan: 'Alè hoe is da nu mogelijk'.

De Hoge Venen in België herbergen een kleine korhoenderpopulatie. Deze streek kenmerkt zich echter door zijn fraaie landschap zo gemiddeld honderdvijftig dagen per jaar in mist te hullen. Op de Sallandse Heuvelrug in Nederland zitten ook Korhoenders en dat gebied bood betere kansen. Na een telefoontje naar het bezoekerscentrum van Staatsbosbeheer aldaar viel de beslissing: naar Overijssel. Op drie zaterdagen in april 2000 vertrok er om 6:15 uur 's ochtends een paardentram naar de baltsplaats. Eén probleem: hoe geraak ik daar zo vroeg? Een weekendhuisje huren of een hotelletje voor één nacht? Kun je daar dan als een dief in de nacht om 5:30 uur op kousevoeten naar buiten sluipen? Nog thuis een vrij onverwachts lanceerde ik het idee om dit eens met z'n allen te gaan doen. We zouden dan om 2:30 uur moeten vertrekken.

Men bekeek mij alsof ik net een vies woord had gezegd, maar de reactie: 'Ben je nou helemaal gek?' werd nog net niet uitgesproken.

Eén week later waren we toch op weg. Ik kan het namelijk nogal goed uitleggen! Ook het feit dat mijn vrouw me niet alleen de nacht wou insturen en onze dochters interesse voor de paardentram hielpen mee. Door de aankoop van een nieuw 'speelgoedje' zag ik niet op tegen de lange nachtelijke rit. Mijn autoradio had het na twintig jaar trouwe dienst begeven en was een dag eerder vervangen door een digitaal Japans wonder met cd-speler. Het moet net voorbij Gorinchem geweest zijn toen een uil niet zo ver van de voorruit verwijderd, de autoweg overvloog. Een Ransuil?

Waar anders tijdens de spits kilometers lange files staan heerste nu de complete leegte. Op de E30 voor Deventer werd het presto van Joseph Haydns 44ste symfonie abrupt onderbroken voor verkeersinformatie. Op deze weg en tegen onze richting komend werd een spookrijder gemeld. Mijn passagiers waren plots wakker om na een korte stilte te beseffen dat een radio je leven kan redden. Met grote waakzaamheid en zonder de onwelkome tegenligger te ontmoeten bereikten we via Raalte veilig ons einddoel. Plaats van afspraak was de gezamenlijke parking van hotel 'Dalzicht' en het bezoekerscentrum van Staatsbosbeheer. Eén langrijdende auto op de grote weg verbrak als enige de stilte. In silhouet tegen de reeds blauwe lucht de boomtoppen van het denbos, op mensenhooft heerste nog volslagen duisternis. René Magritte – een Belgisch kunstenaar – schilderde deze korte tijdspanne tussen nacht en dag en noemde zijn werk 'Het rijk der lichten'.

Met mondjesmaat arriveerden meer bezoekers voor de tocht. Boven onze hoofden

begon een Zanglijster iets te uitbundig aan zijn lied. Vanuit de verte kwam het geluid van paardenhoeven en rinkelende belletjes steeds dichterbij. De paardentram. Ik moest aan Kerstmis denken. Met de ingetogenheid van kerkgangers op weg naar de zondagse hoogmis begaf iedereen zich naar de opstapplaats. Aan boord werd rustig naar een plaats gezocht, de vroegte eiste stilte, alleen bekenden fluisterden met elkaar. Met een onverwachte schok brachten de twee paarden het voertuig in beweging. Bengelend aan een touw hing een wit plastic mini-emmertje met van boven een spaarpotgleuf. De inhoud was ieders bijdrage voor koetsier en paardenkracht. Rijdend over de Nijverdalsebergweg was door de beslagen en bekraste plexiglasruiten weinig van de omgeving te zien. Eenmaal ter plekke op de Holterberg wezen enkele habitués de beste zone aan voor het komend schouwspel. Maar eerst, en met een zeker medelijden, prezen we de van de inspanning dampende Belgische trekpaarden. Toch een prestatie om een kar met ongeveer dertig inzittenden over dit heuvelachtig parcours te trekken. Vanuit het glooiende met rijp bedekte heidelandschap was reeds het gekoer van enkele Korhoenders hoorbaar. De eerste visuele waarneming betrof een haan die even poolshoogte nam of er al genoeg volk aanwezig was om met de voorstelling te kunnen starten. Het was vrij koud, toeschouwers stonden er stampvoetend bij of omklemden een beker warme koffie. Dan ging het doek open. Een haan vloog in snelle rechthoekige vlucht van zuid naar noord het ganse terrein over. Waar las ik ooit weer dat het een Havik niet bij machte is een Korhoen op topsnelheid in te halen. Inmiddels was de paardentram met een tweede lading kijkklustigen aangekomen. Ook mensen per fiets, te voet en zelfs te paard vulden de al grote groep aan. Eerst zagen we nog een haan enkele malen omhoog springen. Voor ons kwam op de top van een dennetje ook een hen zitten. Het korhoendersleger was duidelijk opgewarmd. Op verschillende plaatsen waren zittende en vliegende hanen te zien. Tegen de zuidelijke bosrand aan en balancerend op de breekbare hoogste takjes van een dode boom pleisterden twee hennen. Hoogtepunt van de ochtend was de verschijning van een

haan in vol ornaat, de rode wenkbrauwen als opvallend statussymbool. Op een kaal wat hoger gelegen stuk draaide hij met gespreide liervormige staart enkele rondjes, uitdagend werden de witte onderstaartdekveren getoond.

Van op zijn podium overzag de haan met geopende snavel zijn toneel. Voor het geval enkele hennen zijn baltsspel gemist hadden en concurrenten nog niet onder de indruk waren deed hij er nog een tiental sprongen bij. De frequentie van z'n koerend geluid verstillde en hij bleef met opgeheven kop staan. Wachtend op applaus? De tweemaal uitgevoerde dubbele buiging was niet voor het publiek bedoeld, maar een liefdesbetuiging aan een voor ons onzichtbare hen. De stemming onder de aanwezigen was zo opgewekt dat ik ieder moment een 'Mexican wave' verwachtte. Na meer dan een uur genieten werden we attent gemaakt op het vertrek van de paardentram. Tijdens het instappen was te horen dat op advies van de Dierenbescherming de paarden deze tocht maar tweemaal daags mochten maken.

Gedurende de rit vertelde een dame aan alle geïnteresseerden over de moeilijke taak om het korhoendersbestand op peil te houden. Zo vernamen we dat bij een inventarisatie in april een jaar eerder 17 hennen en 23 hanen geteld waren, de aantallen van dit jaar waren nog niet bekend. Later zou ik van Staatsbosbeheer vernemen dat de telling in 2000 slechts 16 hennen en maar 15 hanen opleverde. Een wel erg broos bestand en de reden voor deze achteruitgang was toen nog niet bekend. De koetsier bracht onderweg paarden en tram tot stilstand om een man die het toegangsverbod voor auto's negeerde eens flink de leviets te lezen. Terug aan het vertrekpunt werd afscheid genomen en hoorde ik iemand zeggen: 'Zelden hier zo een hoogdag meegemaakt.'

Het Overijsselse landschap, dat ons tijdens de nachtelijke rit onbekend was gebleven, werd later die ochtend en middag verkend. Terug thuis borg ik de meegenomen cd's terug op in de doosjes en ontdekte een bizar toeval. Wat ik eigenlijk wel wist, maar op moment zelf niet was doorgedrongen, was de titel van Haydn's 44ste symfonie: 'Funeral'.